

M.A (SANSKRIT) SEMESTER - 3 (CBCS) Examination**OCT/NOV-2025 (AS PER SYLLABUS YEAR JUNE-2024)****Grammar: SidhantKaumudi (Bhvaadi Prakran, Mahabhashy) (Core (New-23))****Time: 2:30 Hours****Marks: 70****Instructions:**

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

- પ્રશ્ન-૧ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે ગદ્યખંડોની આવશ્યક સમજૂતી સાથે અનુવાદ કરો. (૧૪)
- Que-1 Translate with explanation any two of the following. (14)
- ૧) શબ્દાનુશાસનશાસ્ત્રપ્રયોજનાધિકરણમ્ ॥ મુખ્યપ્રયોજનાનિ ॥ કાનિ પુનઃ શબ્દાનુશાસનસ્ય પ્રયોજનાનિ? રક્ષોહાગમલઘ્વસન્દેહાઃ પ્રયોજનમ્ ॥ રક્ષાપદાર્થનિરૂપણભાષ્યમ્ ॥ રક્ષાર્થ વેદાના મધ્યેયં વ્યાકરણમ્-લોપાગમવર્ણવિકારજ્ઞો હિ સમ્યગ્વેદાન્ પરિપાલયિષ્યતીતિ ॥ ઊહપદાર્થ નિરૂપણ ભાષ્યમ્ ॥ ઊહઃ ખલ્વપિ- ન સર્વેર્લિંગગૈર્ન ચ સર્વાભિર્વિભક્તિભિર્વેદે મન્ત્રા નિગદિતાઃ। તે ચાવશ્યં યજ્ઞગતેન પુરુષેણ યથાયથં વિપરિણમયિતવ્યાઃ। તાન્નાવૈયાકરણઃ શક્નોતિ યથાયથં વિપરિણમયિતુમ્। તસ્માદધ્યેયં વ્યાકરણમ્ ॥
 - ૨) અથ ગૌરિત્યત્ર કઃ શબ્દઃ ? કિં યત્તસાસ્ત્રાલાઙ્ગૂલકકુદ્ધુરવિષાણ્યર્થરૂપં સ શબ્દઃ ? નેત્યાહ। દ્રવ્યં નામ તત્ ॥ યત્તર્હિ તદિદ્ગિતં ચેષ્ટિતં નિમિષિતમિતિ, સ શબ્દઃ? નેત્યાહ। ક્રિયા નામ સા ॥ યત્તર્હિ તદ્દ્વિષ્ણુભિન્નં છિન્નેષ્વચ્છિન્નં સામાન્યભૂતં સ શબ્દઃ? નેત્યાહ। આકૃતિર્નામ સા। કસ્તર્હિ શબ્દઃ? યેનોચ્ચારિતેન સાસ્ત્રાલાઙ્ગૂલકકુદ્ધુરવિષાણિનાં સમ્પ્રત્યયો ભવતિ સ શબ્દઃ ।
 - ૩) ચત્વારિ શૃંગાણિ - ચત્વારિ પદજાતાનિ નામાઝ્યાતોપસર્ગ નિપાતાશ્ચ । ત્રયો અસ્ય પાદાઃ - ત્રયઃ કાલા ભૂતભવિષ્યદ્વર્તમાનાઃ । દ્વે શીર્ષ દ્વૌ શબ્દા-ત્માનો નિત્યઃ કાર્યશ્ચ । સપ્ત હસ્તાસો શ્રસ્ય- સપ્ત વિભક્તયઃ । ત્રિધા બદ્ધઃ - ત્રિષુ સ્થાનેષુ બદ્ધ ઊરસિ કળ્પે શિરસીતિ । વૃષભો વર્ષણાત્ । રોરવીતિ શબ્દં કરોતિ । કુત એતત્ ? રૌતિઃ શબ્દકર્મા । મહો દેવો મર્ત્યા આવિવેશેતિ । મહાન્દેવઃ શબ્દઃ । મર્ત્યા મરણધર્માણો મનુષ્યાઃ, તાનાવિવેશ । મહતા દેવેન નઃ સામ્યં યથા સ્યાદિત્ય-ધ્યેયં વ્યાકરણમ્ ।
 - ૪) "વ્યાખ્યાનતો વિશેષપ્રતિપત્તિર્ન હિ સંદેહાદલક્ષણમ્" ઇતિ નિત્યપર્યાયવાચિનો ગ્રહણમિતિ વ્યાખ્યાસ્યામઃ । કિં પુનરનેન વર્ણ્યેન ? કિં ન મહતા કળ્પેન નિત્યશબ્દ એવોપાત્, યસ્મિન્નુ-પાદીયમાનેઽસંદેહઃ સ્યાત્ ? 'મઙ્ગલાર્થમ્ ।' માઙ્ગલિક આચાર્યો મહતઃ શાસ્ત્રૌ-ઘસ્ય મઙ્ગલાર્થ સિદ્ધશબ્દમાદિતઃ પ્રયુક્તે । મઙ્ગલાદીનિ હિ શાસ્ત્રાણિ પ્રથન્તે વીરપુરુષકાણિ ચ ભવન્તિ, આયુષ્મત્પુરુષકાણિ ચાધ્યેતારશ્ચ સિદ્ધાર્થા યથા સ્યુરિતિ ॥
- પ્રશ્ન-૨ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે સૂત્રોને સ્પષ્ટપણે સમજાવો. (૧૪)
- Que-2 Explain clearly any two of the following Sutras. (14)
- ૧) તિઙ્-શિત્સાર્વાધાતુકમ્ ।
 - ૨) પરસ્મૈ પદાનાં ણલતુસુસ્થલથુસણત્વમાઃ ।
 - ૩) વિધિ નિમન્ત્રણામન્ત્રણાધીષ્ટ સંપ્રશ્ન પ્રાર્થનેષુ લિઙ્ગ ।
 - ૪) અભ્યાસે ચર્ચ ।
- પ્રશ્ન-૩ વ્યાકરણ શાસ્ત્રના પાંચ પ્રયોજનો ના નામ લખી 'દુષ્ટ શબ્દઃ' સવિસ્તૃત જણાવો. (૧૪)
- Que-3 Write the names of five purposes of "Vyakaranashastra" and tell them 'દુષ્ટ શબ્દઃ' in detail. (14)
- અથવા / OR
- પ્રશ્ન-૩ 'શબ્દાનુ શાસનં કથં કર્તવ્યં ? કિં શબ્દોપદેશઃ કર્તવ્યઃ ? વિશે સવિસ્તૃત નોંધ લખો.
- Que-3 Write a detailed note about the evilness of the word 'શબ્દાનુ શાસનં કથં કર્તવ્યં? કિં શબ્દોપદેશઃ કર્તવ્યઃ ।
- પ્રશ્ન-૪ 'બભૂવુઃ' રૂપ સિદ્ધિ ની પ્રક્રિયા વર્ણવો. (૧૪)
- Que-4 Discuss the process of formation of verb 'બભૂવુઃ' (14)
- અથવા / OR
- પ્રશ્ન-૪ 'અધતે' રૂપ સિદ્ધિ ની પ્રક્રિયા વર્ણવો.
- Que-4 Discuss the process of formation of verb 'અધતે'.
- પ્રશ્ન-૫ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે ની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો. (૧૪)
- Que-5 Discuss in detail any Two of the following. (14)
- ૧) મુખ્ય પદ્ય પ્રયોજનાનિ વિસ્તારેણ પ્રતિપાદયતુ ।
 - ૨) અષ્ટાદશ આત્મેપદ પરસ્મૈપદયોઃ તિઙ્-પ્રત્યયાઃ ।
 - ૩) લક્ષ્ય લક્ષણે વ્યાકરણમ્ ।
 - ૪) કિમર્થો વર્ણનાં ઉપદેશઃ ।
